

VALVONTAKAMERAKARTOITUS KOUVO- LAN KESKUSTAN ALUEELLA

Henri Rantakaulio ja Anssi Ripatti

11/2020

Tiivistelmä

Tekijät Henri Rantakaulio ja Anssi Ripatti	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Valvontakamerakartoitus Kouvolan keskustan alueella	Julkisuusaste Julkinen, produkti salattu
Ohjaaja Kari Koppanen Marko Lehtoranta	Opinnäytetyön muoto Toiminnallinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa kartoitetaan Kouvolan seudun valvontakamerat ja lisätään niistä tarvittavat tiedot valtakunnalliseen kamerajärjestelmään. Projektin tarkoituksena on helpottaa rikosprosessin etenemistä sen alkuvaiheissa. Suurin hyöty projektista ja valvontakameratiedoista on rikosprosessin alkuvaiheessa, koska monesti valvontakameratallenteiden säilymisaika on maksimissaan kaksi viikkoa. Valvontakameratallenteista saatavilla tiedoilla voi olla merkittävä näyttöarvo rikoksen selvittämisessä.</p> <p>Valtakunnallista kameravalvontajärjestelmää päivitetään kyselyiden kautta saatujen tietojen perusteella. Kyselyt on suoritettu sähköpostitse ja jatkossa kartaston päivittäminen tapahtuu päivittäisen tutkintatyön ohella. Valtakunnalliseen kamerajärjestelmään tulee tieto kameran sijainnista, kuvaussuunnasta, tietojen säilymisaika ja, että keneltä tallennetiedot voidaan saada.</p> <p>Produkti on salattu sen sisältämän tiedon vuoksi ja se on tarkoitettu ainoastaan poliisin käyttöön. Produktia ei julkaista opinnäytetyön liitteenä. Produkti on jaettu Kouvolan pääpoliisiasemalle. Valtakunnallinen kameravalvontajärjestelmä on osa poliisin tietojärjestelmiä ja siihen ei ole julkista pääsyä.</p>	
Sivumäärä 34 + 2 liitettä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi Marraskuu 2020
Avainsanat poliisi, kameravalvonta, Kouvola, kameratekniikka, rikosten selvittäminen, tutkinnan työkalu, rikoksen ennalta estäminen, rikostutkinta	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	5
2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	5
2.2 Haasteet opinnäytetyössä.....	8
2.3 Idea opinnäytetyöhön	9
2.4 Kehittämistyö	9
3 LAKIPERUSTA.....	10
3.1 Yksityisyyden suoja	11
3.2 Rikoslaki.....	12
3.3 Poliisilaki.....	13
3.4 Euroopan yleinen tietosuojasetus	13
3.5 Tietosuojaseloste	14
4 KAMERA TEKNIikka	14
4.1 Tallentimet.....	15
4.2 Videonhallintajärjestelmä.....	16
5 VALVONTAKAMEROIDEN KÄYTTÖ POLIISISSA	17
5.1 Valvonta- ja hälytystoiminnan selvitys	17
5.2 Kamerat käytännön työssä.....	19
6 RIKOLLISUUDEN TORJUNTA.....	20
7 RIKOSTEN SELVITTÄMINEN	21
7.1 Kameravalvonta.....	21
7.2 Valtakunnallinen kamerakartasto	22
7.3 Kameravalvonnan hyödyt.....	23
7.4 Haalarikamerat	23
7.5 Valvontakameroiden asentamisesta ja tekniikasta	25
7.6 Pouta-palvelu.....	25
7.7 Kasvojentunnistus-järjestelmä.....	26
7.7.1 Biometrinen tunnistautuminen / biometriikka	29
8 PRODUKTI	29
8.1 Produktin suorittaminen	29
8.2 Ohje valtakunnallisen valvontakamerakartaston käyttämisestä	30
9 KYSELYLOMAKE	30
10 POHDINTA	31

LÄHTEET	33
LIITTEET	35
Liite 1: Sähköpostikyselynä lähetetty kyselylomake	35
.....	35
Liite 2: Produkti (salattu)	36

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on ”Kartoitus Kouvolan keskusta-alueen kameravalvonnasta”. Työ on tutkimuksellinen kehittämistyö, jonka produktina on kartoitettu rajatun alueen kameravalvontatiedot. Tiedot lisätään poliisin valtakunnalliseen valvontakamerajärjestelmään. Hanke valvontakamerajärjestelmästä on lähtöisin Helsingin poliisista ja Poliisihallituksesta. Tieto valvontakamerajärjestelmästä jaetaan Kouvolan pääpoliisiaseman virkamiehille. Etenkin rikostutkintasektorilla on huomattu olevan tarve kameravalvontatietojen hakemiseen, ja valtakunnallisen kameravalvontajärjestelmän on tarkoitus nopeuttaa ja helpottaa valvontakameratallenteiden hankkimista poliisin käyttöön rikosprosessin alkuvaiheessa.

Kameravalvonta luo turvallisuuden tunnetta ihmisissä. Nykyinen tekniikka mahdollistaa valvontakameroiden helpon asentamisen ja tiedon nopean siirtymisen. Kameravalvontajärjestelmissä tapahtuneen kehityksen vuoksi sitä pystytään hyödyntämään poliisin rikostorjunnassa mainiosti. Nykyinen kehitys on herättänyt mielenkiintoa niin yksityisissä ihmisissä kuin yrityksissä. Monet taloyhtiöt, yritykset ja kaupungit ovat reagoineet rikosten torjuntaan ja ennalta ehkäisemiseen asentamalla enenevässä määrin valvontakameroita kohteisiinsa.

Teimme tilaustyönä produktin Kouvolan pääpoliisiasemalle. Produkti on poliisiasemalle jaettava ohje valtakunnallisen kameravalvontakartasto-ohjelman käyttämiseen. Ohjeen tarkoitus on helpottaa rikostorjuntasektoria päivittäisessä työssään. Ohjeessa tutustutaan vaihe vaiheelta kameravalvontakartasto-ohjelman toimintoihin. Vastaavanlaista kameravalvontakartoitusta ei ole aiemmin tehty Kouvolan alueella.

Opinnäytetyön kirjallisen osuuden alussa tutustumme kameravalvontaan liittyvään lainsäädäntöön ja yksityisyydensuojaan. Tämän jälkeen kirjallisessa osiossa tutustutaan kameratekniikkaan ja erilaisiin kameravalvontajärjestelmiin. Työn lopussa tutustutaan kameravalvonnan vaikutukseen esimerkiksi rikosten selvittämisessä. Lisäksi tutustumme erilaisiin poliisin kameravalvontaan linkittyviin järjestelmiin.

2 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Kari Salosen mukaan toiminnallinen opinnäytetyö on verrattavissa tutkimukselliseen ja joiltakin osin taiteelliseen opinnäytetyöhön. Kaikissa on tietoperusta, toimijat, menetelmät,

materiaalit ja aineistot sekä tuotos tai tulos. Kaikki edellä mainitut työt myös etenevät loogisessa järjestyksessä. Aihevalinnasta rajaukseen ja rajauksesta työskentelyn suunnitteluun. Hyvin suunnitellun työskentelyn jälkeen on organisointivaihe ja lopuksi tuotoksen kautta arviointiin. (Salonen 2013, 5.)

Opinnäytetyötä tehdessä tutustuu yleensä aiempiin vastaaviin töihin. Vilkan ja Airaksisen mukaan, se ei ole välttämättä järkevin tai hyvä vaihtoehto. Opinnäytetyön tekemisessä yksi tärkeä asia on löytää esimerkkejä, jotka sopivat omaan työhön ja alaan. (Vilka & Airaksinen 2004, 7.)

Vilka ja Airaksinen suosittelevat teoksessaan, että opinnäytetyön olisi hyvä olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu ja riittävällä tasolla alan tietoja ja taitojen hallintaa osoittava (Vilka & Airaksinen 2004, 10.) Tähän myös me olemme pyrkineet. Tärkeintä työssämme on, että pystymme auttamaan käytännön tasolla työskenteleviä virkamiehiä.

Opinnäytetyön aiheen valinnassa ja sen ideoinnissa voi käyttää muutamia tukikysymyksiä. Ideointia voi helpottaa, jos perehtyy seuraaviin kysymyksiin:

- *‘‘Mikä on aihealue, joka sinua alalla kiinnostaa?’’*
- *Mistä kiinnostuksesi aiheeseen on syntynyt?’’*
- *Mikä aihealueen osa-alue sinua kiinnostaa?’’*
- *Mikä on käytännössä ongelma, jonka haluaisit ratkaista tai järkeistää aiheen osa-alueessa? - Määrittele alustava ideataso ja tavoitetaso.*
- *Mikä on tuon ongelman kohderyhmä?’’*
- *Millaisia olisivat mahdolliset toteutustavat, joista voisit valita oman toteutustavan ideasi toteuttamiseen?’’*
- *Miten perustelisit valitsemasi toteutustavan toimivuuden tai käytettävyyden kohderyhmässä?’’*
- *Millaisia tutkimuksia, selvityksiä tai muuta aineistoa aiheesta löytyy?’’*
- *Millä tavalla asia on alalla ajankohtainen?’’* (Vilka & Airaksinen 2004, 25.)

Opinnäytetyön aihetta valittaessa kannattaa myös pitää mielessä se seikka, että opinnäytetyö voi edesauttaa työllistymisessä. Varsinkin jos on löytänyt työlleen jonkun toimeksiantajan.

Laajemmissa toimeksi annetuissa opinnäytetöissä on riski, että ne paisuvat turhan suuriksi kokonaisuuksiksi. On syytä pitää mielessä myös oma elämäntilanne, opinnot, mahdollinen harjoittelu sekä muut opinnäytetyöhön sitoutumiseen vaikuttavat seikat. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 16–18.)

Opinnäytetyön kohderyhmä on tärkein osa-alue aiheanalyysissä. Täytyy muistaa, että toiminnallisessa opinnäytetyössä tehtävä tuote, tapahtuma, opastus tai ohjeistus tehdään aina jonkun käytettäväksi. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 38.) Meidän tekemässä opinnäytetyösämme tehtävä selvitys on kirjattu ohjeeksi tai opastukseksi ja se jaetaan oikealle kohderyhmälle. Kohderyhmänä tällä työllä on poliisi sellainen henkilöstö, jotka työssään tarvitsevat pääsyä poliisin valtakunnalliseen kameravalvontajärjestelmään.

Kokonaisuutena meidän opinnäytetyömme on kuitenkin melko laaja. Pohjaselvittelyä on täytynyt tehdä huolella ennen varsinaiseen työhön ryhtymistä. Jouduimme pohtimaan tätä työtä tehdessä, että onko meillä jotakin salassa pidettävää materiaalia ja miten käsittelemme sitä. Olemme joutuneet tasapainottelemaan työelämän, vapaa-ajan ja kouluelämän välillä.

Toiminnallinen opinnäytetyö on tuotos, jota voidaan hyödyntää jollakin tavalla. Perinteisiä toiminnallisia opinnäytetöitä ovat esimerkiksi: malli, opas, esite, perehdytyskansio tai prosessikuvaus. Perinteisesti toiminnallisessa opinnäytetyössä ollaan vuorovaikutussuhteessa muiden toimijoiden kanssa. Eli toisin sanoen aiheesta keskustellaan, arvioidaan, toiminnan uudelleen suuntaamista, vertaistukea sekä palautteen antoa ja vastaanottoa. Kehittämistoiminta pitää sisällään kehittämishankkeen, toiminnallisen opinnäytetyön, tutkimuksellisen kehittämistoiminnan ja projektityön. Toisin sanoen työt, joissa syntyy jokin uusi asia. (Salonen 2013, 5–7.)

Perinteisiä työn kehittämisen ja päätöksenteon malleja ovat lineaarinen malli ja spiraalimalli. Lineaarinen malli on nimensä mukaisesti hyvin suoraviivainen työskentelytapa. Kehittämissuunnitelmassa ei ehkä ole kyetty huomioimaan tarpeeksi tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa projektin etenemiseen. Lineaarisisessa mallissa ei huomioida inhimillisiä, kulttuurisia ja sosiaalisia tekijöitä. Spiraalimalli on erilainen siinä mielessä, että siinä on huomioitu kehittämistoiminnan inhimilliset, kulttuuriset ja sosiaaliset piirteet. Ne on huomioitu kehittämistoiminnan aloittamisesta aina loppuun asti, eli ne ovat koko ajan läsnä kehittämistoiminnassa. (Salonen 2013, 13–14.)

Lineaarisen ja spiraalimallin lisäksi on myös olemassa konstruktiiivinen malli. Salonen kertoo, että on yhdistänyt konstruktiiiviseen malliin lineaarisen ja spiraalimallin vahvuudet. Konstruktiiivisessa mallissa pyritään huomioimaan inhimilliset tekijät ja työtä pyritään arvioimaan eri tavalla kuin lineaarisessa mallissa. Toisin sanoen konstruktiiivinen malli on lähempänä spiraalimallia, koska välillä pysähdytään arvioimaan ja suoritetaan vuorovaikutteista keskustelua. (Salonen 2013, 16.)

Toiminnallisen työskentelyn tiedonhankinta tapahtuu pääsääntöisesti samalla tavalla kuin tutkimuksellisessa työssä. Kvantitatiivista tietoa voidaan hankkia perinteisesti suorittamalla kyselyitä esimerkkeinä lomake- tai sähköpostikysely. (Salonen 2013, 23.) Teimme omassa työssämme kyselylomakkeen, joka lähetettiin sähköpostitse kohderyhmälle valvontakameratietojen saamiseksi poliisin käyttöön.

2.2 Haasteet opinnäytetyössä

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa oli jo aavistus, että tietojen kerääminen voisi olla hankalaa. Kyselylomakkeeseen vastaaminen on vapaaehtoista, eikä keneltäkään voi vaatia vastaamista. Opinnäytetyön tarkka aikatauluttaminen alussa on haastavaa, sillä kyselyihin vastaamista voi joutua odottamaan montakin viikkoa. Lähetimme kyselyn sähköpostitse Kouvolan keskustan alueen yrityksille, joilla mahdollisesti on kameravalvontaa liikkeen ulkopuolella olevilla alueilla. Lisäksi otimme kartoitukseen mukaan muutamia suurempia kokonaisuuksia, kuten Kouvolan rautatieaseman valvontakamerat.

Kesälomakausi sotki hieman kyselyiden suorittamista, koska ensiksi täytyi selvittää perusasiat kuten muun muassa tutkimuslupaan liittyvät kysymykset. Takertelevan alun jälkeen onnistuimme suorittamaan suhteellisen onnistuneen sähköpostikyselyn. Valitettavasti turhan moni on jättänyt siihen vastaamatta. Olemme kuitenkin suunnitelleet, että vaikka kartoitus jäisi nyt puutteelliseksi, niin antamamme ohjeet auttaisivat Kouvolan rikostorjuntaa vastaisuudessa. Aina kun tietoa uusista kameroista tulisi, niin ne kerättäisiin aktiivisesti talteen ja hyödynnettäisiin tulevaisuuden rikostorjunnassa. Myös tietojen luovuttaminen tähän tarkoitukseen on vapaaehtoista. Pakkokeinolain avulla saadaan tarvittaessa tehoa, jos siihen on tarve.

2.3 Idea opinnäytetyöhön

Ajatus opinnäytetyöstä syntyi jo harjoittelun alussa. Me molemmat olimme huomanneet, että valvontakameratallenteiden hankkiminen rikosprosessin alkuvaiheessa oli melko työlästä. Piti aina etsiä erilaisista muistioista, että keneltä tallenteita voisi kysyä. Ei ollut selkeää järjestelmää, josta katsominen olisi käynyt nopeasti. Vaikkakin järjestelmään ei voida laittaa reaaliaikaista kuvaa, niin jo pelkkä tieto valvontakamerasta helpottaa työtä.

Valvontakamerajärjestelmän hyödyntämisestä rikosten selvittämisessä on suuri apu.

Valvontakamerajärjestelmästä on helppo tarkastaa, että onko alueella kameravalvontaa ja, että keneltä tietoja voidaan kysyä. Aihe on ajankohtainen, koska Kouvolan alueelta ei ole aiemmin tehty kamerakartoitusta. Kouvolan poliisiasemalla on tietyillä henkilöt oikeudet käyttää Kouvolan kaupungin ylläpitämää järjestelmää, josta tarvittaessa voidaan katsoa tallenteita. Tästäkin asiasta aika harvalla konstaapelilla on tietoa. Tätäkin seikkaa tarkastelemalla voidaan todeta, että tarvetta kartoittamiselle ja tiedon jakamiselle on.

2.4 Kehittämistyö

On syytä pohtia, että mitä haluamme työltämme ja miten se toteutetaan. Onko kyseessä tieteellistä tutkimista vai tutkimuksellista kehittämistyötä? Tieteellisen tutkimuksen ja tutkimuksellisen kehittämistyön pääasiallinen ero on päämäärässä. Halutaanko tehdä käytännön parannuksia tai ratkaisuja vai halutaanko jostakin ilmiöstä luoda uutta teoriaa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 19.)

Työmme pyrkii ratkaisemaan käytännön ongelmia työelämässä ja helpottamaan työn tekemistä. Valvontakameratallenteiden tilaaminen ja selvittäminen vie kohtuullisen paljon työresursseja ja tallenteiden hankintaa voidaan nopeuttaa ja helpottaa tekemällä valvontakamerakartoitus. Valtakunnallinen kartasto on jo jonkin asteisessa käytössä ympäri Suomea, mutta Kouvolan pääpoliisiasemalle se ei ole rantautunut.

Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä luodaan uusia toimintatapoja ja käytännössä esille nousseita ongelmia pyritään ratkaisemaan. Tutkimukselliselle kehittämistyölle on ominaista, että sitä ohjaa käytännölliset tavoitteet teoreettisten tavoitteiden sijasta. Tutkimuksellista kehittämistyötä tehdessä voi myös huomata, että tekijän oma kehittämisen osaaminen paranee. Perinteisiä kehittämisen

osaamisen näkyviä seikkoja ovat: aloitteellisuus, oman työn arviointi, innovatiivisuus, vuorovaikutus, verkostoituminen, tiedon tuottaminen sekä monipuolinen menetelmä osaaminen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 18–20.)

Keskeistä tutkimuksellisessa kehittämistyössä on se, että ongelmia kyetään havaitsemaan ja niihin pystytään reagoimaan. Keskeisimpänä ideana tutkimuksellisessa kehittämistyössä on soveltaminen ja uusien ajatusten muokkaaminen ja luominen. Tutkimuksellisuus on keskeinen osa työelämää. Kehittämistyössä tutkimuksellisuus esiintyy siten, että kehittäminen etenee järjestelmällisesti, analyttisesti ja kriittisesti. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 20–21.)

“Työpaikoilla oleva hiljainen tieto ja kehittäjien kokemuksellinen ammattitieto asettavat erityisiä menetelmiin liittyviä haasteita. Yksityinen tieto, omat kokemukset ja valmiudet eivät ole tutkimuksellista tietoa, ellei niitä tarkastella kriittisesti.” (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 21.)

Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi voidaan jakaa kahdeksaan vaiheeseen. Näitä vaiheita ovat: mielekkään kohteen ja alustavan tavoitteen määrittäminen, tiedon hankkiminen ja arvioiminen, kehittämistehtävän määrittäminen, tietoperustan muodostaminen, lähestymistavan valitseminen, kehittämistyötä tukevien menetelmien käyttäminen, tulosten jakaminen ja kehittämistyön arvioiminen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 26–46.)

Kehittämistyötä tehdessä on myös syytä miettiä, että millä menetelmillä tietoa hankitaan. Päätimme suorittaa tätä kehittämistyötä tehdessä sähköpostikyselyn. Koimme, että saatujen yhteystietojen kautta sähköpostikyselyn suorittaminen on mutkattomin tapa verrattuna siihen, että jakaisi kyselylomaketta niin sanotusti ovelta ovelle tyyppisesti. Pyrimme luomaan helppolukuisen ja selkeän kyselylomakkeen, jonka lukijalle ei heräisi lisäkysymyksiä.

3 LAKIPERUSTA

Kameravalvontaa koskevaa erityislakia Suomessa ei ole. Erityislaissa voitaisiin määritellä yksityiskohtaisesti kameravalvontaan liittyvää säännöstöä. Poliisilaissa on määritelty poliisin suorittamaa teknisestä valvontaa. Poliisilla on kuitenkin käytössä poliisiajoneuvoihin asennetut REVIKA-laitteet, joilla voidaan suorittaa kameravalvontaan rinnastettavaa valvontaa. REVIKA-lyhenne tarkoittaa rekisterikilven lukemiseen tarkoitettua laitteistoa.

Poliisilla on myös haalarikamerat, joista saatavaa informaatiota voidaan hyödyntää. Kameratevalvontaa suoritetaan myös ylimmän valtionjohdon henkilönsuojaustehtävissä sekä liikenteen valvonnassa. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 114.)

Maailmalla ja Suomessa on pelko, että viranomaiset pyrkivät vahtimaan ihmisten toimintaa. Poliisitarkastaja Pekka Sallisen mukaan Suomessa ei ole uhkakuvaa siitä, että Suomessa poliisi ryhtyisi kohdistamaan massavalvontaa tavallisiin kansalaisiin. Sallisen mukaan siihen ei ole kiinnostusta eikä resursseja. Suomessa voimassa oleva laki rajoittaa poliisin kasvojen tunnistusta. Ohjelmaa saa käyttää vain, kun se on todella välttämätöntä rikoksen selvittämisen tai ehkäisemisen kannalta. (Ortamo, 2020.)

Poliisi voi lähtökohtaisesti hakea rikoksesta epäillyn kuvia vain tuntomerkkirekisteristä. Kuva on poistettava tuntomerkkirekisteristä rikoksen vakavuuden mukaan joko viiden tai kymmenen vuoden kuluessa tai jos rikosepäily osoittautuu aiheettomaksi. (Ortamo, 2020.)

Lakia henkilötietojen käsittelyssä poliisitoiminnassa käytetään poliisilain ensimmäisen luvun ensimmäisessä pykälässä määriteltyjen poliisille kuuluvien tehtäviin liittyvien tarpeellisten henkilötietojen käsittelyyn (HeKäPoL 1:1).

3.1 Yksityisyyden suoja

Yksityiselämän suojasta on määritelty tarkemmin Suomen perustuslaissa. Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on suojattu perustuslailla. Myös jokaisen ihmisen henkilökohtainen viestintä on turvattu kirjesalaisuudella. Viestintä pitää sisällään kirjeet, puhelut ja muut luottamukselliset viestit. (PerL 2:10.)

Vaikka jokaiselle on oikeus kotirauhaan, niin laissa on säädetty erikseen toimenpiteet, jolloin siihen voidaan kajota. Kotirauhaan ja sen piiriin kuuluvia oikeuksia voidaan rikkoa, jos kyseessä on yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta uhkaava tekijä. (PerL 2:10.)

“ Lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka

sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.’’ (PerL 2:10.)

Yleisiä käsitteitä yksityisyydestä puhuttaessa ovat: yksityiselämän suoja, yksilön suoja, intimitettisuoja, integriteetti, identiteetti, itsemääräämisoikeus, persoonallisuuden suoja, henkilötietojensuoja ja tietosuoja. Nämä käsitteet voivat olla harhaanjohtavia. Käsite tietosuoja antaa ymmärtää, että suojeltaisi tietoa, mutta tietosuojalla kuitenkin tarkoitetaan henkilön yksityisyyttä. (Korhonen 2005, 21.)

3.2 Rikoslaki

Rikoslaisissa on määritelty pykäläiä, joissa huomioidaan toisten oikeudeton kuuntelu ja katseleminen. Tällaisia lainkohtia ovat Rikoslain 24 luvun 5§ salakuuntelu ja 6§ salakatselu. Myös salakuuntelun ja salakatselun valmistelut ovat säädetty rikoslain 24 luvun 6 pykälässä rangaistaviksi ja tarkemmin valmistelu on määritelty Rikoslain 24 luvun 7 pykälässä. (RL 24:5–7.)

Salakuunteluksi ja salakatseluksi voidaan tulkita teko, joka tapahtuu kotirauhan suojaamassa paikassa, käymälässä, pukeutumistilassa tai muussa vastaavassa paikassa tai yleisöltä suojatussa julkisrauhan suojaamassa paikassa. Julkisrauhan rikkomisesta säädetään Rikoslain 24 luvun 3 pykälässä. Salakatselusta tai salakuuntelemisesta voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta. Myös yritys on rangaistava. (RL 24:5–6.)

Salakatselun tai salakuuntelun valmistamiseksi tulkitaan teot, joissa sijoitetaan 5 tai 6 pykälässä tarkoitettu laite käytettäväksi. Valmistelusta voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. (RL 24:7.)

Salakatselu ja salakuuntelu ovat asianomistajarikoksia. Ilman asianomistajan suostumusta syyttäjä ei saa nostaa syytettä salakatselusta tai salakuuntelusta. Syyttäjä saa siinä tapauksessa nostaa syytteen pantavaksi salakatselusta tai salakuuntelusta, mikäli erittäin tärkeä yleinen etu sitä vaadi. (RL 24:12.)

3.3 Poliisilaki

Poliisilain 4 luku ottaa kantaa poliisin tekemään tekniseen valvontaan ja tiedonsaantioikeuksiin. Kyseinen luku on kameravalvonnan osalta yksi keskeisin poliisilain luku. Poliisilain 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan teknisellä valvonnalla tarkoitetaan jatkuvaa tai toistuvaa ajoneuvoihin, ajoneuvojen kuljettajiin, jalankulkijoihin tai yleisöön kohdistuvaa teknisellä laitteella tapahtuvaa katselua tai kuuntelua sekä äänen tai kuvan automaattista tallentamista. (PoL 4:1.)

Poliisilain 4 luku 3 § puolestaan määrittelee poliisin tietojensaantioikeuden. Poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii. (PoL 4:3.)

Poliisin oikeus saada yllä mainittuja rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja edellyttää sitä, että niitä tarvitaan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Nämä tiedonsaantipyynnöt vaativat kuitenkin päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyyntöä. (Rantaeskola 2014, 137–138.)

3.4 Euroopan yleinen tietosuoja-asetus

Euroopan yleinen tietosuoja-asetus eli GDPR astui voimaan keväällä 2018 ja sitä noudatetaan kaikissa EU-maissa. Kyseessä on henkilötietojen käsittelyä sääntelevä laki. Voimaan astuneen tietosuoja-asetuksen tarkoitus on parantaa henkilötietojen suojaa ja antaa lisäkeinoja hallita henkilötietojen käsittelyä. Lisäksi lainsäädäntöuudistuksen avulla on pyritty yhtenäistämään kaikkien EU-maiden tietosuojasääntelyä. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, 2020.)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2016/679) 3 luvun 4 artiklan mukaan henkilötiedoilla tarkoitetaan tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja. Kyseisessä asetuksessa on määritelty ne kriteerit, jotka voidaan liittää ihmisen tunnistamiseen. Jos ihminen voidaan tunnistaa suoraan taikka epäsuorasti tiettyjen tunnistetietojen avulla kuten henkilötunnuksen tai sijaintitiedon avulla, pidetään tätä

tunnistettavissa olevana. Lisäksi jos ihmisen tunnistaa esimerkiksi tietylle henkilölle tunnusomaisen fyysisen taikka esimerkiksi geneettisen tekijän perusteella, on hän tällöinkin tunnistettavissa. (EU 2016/679.)

Uudistettu lainsäädäntö vaikuttaa myös kameravalvonnan suorittamiseen. Uudistuksen myötä myös kuva ja ääni ovat henkilötietoja, jos siitä pystyy tunnistamaan yksityishenkilön. Tallentavan kameravalvonnan harjoittaja on siis tekemisissä henkilötietojen kanssa. Tämä luo kameravalvontajärjestelmän rekisterinpitäjälle uusia velvollisuuksia. Sillä kuinka kauan tallenteet säilyvät ei ole merkitystä, vaan ne katsotaan henkilötiedoiksi säilyvyysajasta riippumatta. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, 2020.)

3.5 Tietosuojaseloste

Kun kuvaa tai ääntä tallennetaan, sen katsotaan kuuluvan tietosuoja-asetuksessa ilmenevään henkilötietoon. Valvontakamerajärjestelmä, joka tallentaa kuvaa ja josta henkilö on suoraan tai epäsuorasti tunnistettavissa, lasketaan tietosuoja-asetuksen mukaiseksi henkilörekisteriksi. Kameravalvontajärjestelmän rekisterinpitäjän tulee laatia henkilörekisteristä tietosuojaseloste. Tästä selosteesta on selvittävä rekisterinpitäjän nimi ja yhteystiedot, vastuuhenkilöt, kameravalvonnan perustiedot, se mihin tietoja luovutetaan ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus. (Turva-alan yrittäjät ry, 71.)

Poikkeuksena tietosuojaselosteen tekemiselle katsotaan se, kun luonnollinen henkilö toteuttaa valvontaa omiin yksityisiin tarkoituksiinsa. Ehtona tälle on se, että valvonta ulottuu yksityishenkilön hallinnoimalle alueelle esimerkiksi omakotitalon piha-alueella. (Turva-alan yrittäjät ry, 71.)

4 KAMERATEKNIikka

Kameran toimintoja voidaan kauko-ohjata ja se on usein tarpeen hyvän kameravalvonnan toteuttamisessa. Kääntöpään ohjaus; kierto ja kallistus, objektiivin ohjaus; zoom (polttoväli) ja tarkennus sekä joskus myös aukonsäätö ovat yleisimpiä kauko-ohjaustoimintoja. Näiden lisäksi kamera voidaan usein kytkeä valmiustilaan. Edellä mainittujen kauko-ohjaustoimintojen lisäksi on myös olemassa verkkojännitteen kauko-ohjaus, etulasin pesijä ja pyyhkijän kauko-ohjaus sekä kamerakohtaisen valaisimen ja IR-valaisimen käynnistys. Kauko-ohjaus mahdollistaa sen, että yhdellä kameralla voidaan valvoa suuria-alueita. (Sähkötieto ry, 63.)

Videosignaalia voidaan siirtää lukuisilla eri tavoilla. Näitä tapoja ovat muun muassa signaalin siirtäminen epäsymmetrisellä koaksiaalikaapelilla, symmetrisellä parikaapelilla tai nelikierrekaapelilla. Videosignaalin siirto voi olla reaaliaikainen tai ns. hidaskuvansiirto. Siirtämiseen voidaan käyttää langatonta linkkiyhteyttä tai optista kuitukaapelia. Siirtomenetelmän valintaan vaikuttavat paikalliset olosuhteet, siirtomatka ja muut järjestelmän ominaisuudet. (Sähkötieto ry, 63).

Valvontakameroiden on tarpeetonta ylittää kauan standardina pysyneen analogisen videosignaalin (CCIR/PAL) ominaisuuksia. Valvontakameroiden kennot ovat samanlaisia kuin tietokoneiden muistipiirit. Niissä valoherkät kuvaelementit eli pikselit kulkeutuvat ikkunan läpi. Pikselien eteen voidaan asentaa mikrolinssejä, joiden avulla parannetaan sensorin valoherkkyyttä. Mikrolinssit keräävät kaiken saatavilla olevan valon kuvanmuodostusta varten. Lähes kaikki valvontakamerat ovat IT-mallisia, eli rivilukuisia. IT on lyhenne sanoista interline transfer. Vaihtoehtoinen kuvan lukumenetelmä on matriisi (FT, frame transfer), eli luku tapahtuu pystyriveittäin. (Sähkötieto ry, 69.)

Valvontakamerat voidaan suojata pölyltä, säältä, vahingoilta ja vandalismilta. Valvontakameroiden prosessisuojaus ja piilosuojaus ovat tapoja suojata valvontakameroita niihin kohdistuvalta ilkivallalta. (Sähkötieto ry, 77.) Valvontakameroiden asentamisessa on myös huomioitava, että valaistustaso on riittävä. Hyvä valaistus on hyvän kuvan edellytys. On varmistettava, että valaistustaso on riittävä koko kameran näkökentässä. On myös huomioitava kaksi ääripäätä, päivänvalo ja yön pimeys. Tarvittaessa kameravalvonnassa toteutuksessa voidaan käyttää keinovaloja. Yleisesti käytössä olevia keinovalon lähteitä ovat: pienpainenatriumlamppu (SOX), suurpainenatriumlamppu (SON), suurpaine-elohopealamppu (HPL), valkoinen valo (Tungsten), hehkulamppu, TL-loistelamppu ja infrapunavalistus. (Sähkötieto ry, 103–108.)

4.1 Tallentimet

Kamerajärjestelmiin liittyy usein myös oma tallenninyksikkö. Tallennin on laite, johon liitetään järjestelmän eri kamerat ja mahdollisesti myös näyttö, josta voidaan tarkastella niin reaaliaikaista kuvaa kuin tallennettuakin kuvaa. Tallentimissa ei ole omaa erillistä käyttöjärjestelmää, vaan jokaisella tallentimen valmistajalla on oma ohjelmistokokonaisuus. Siksi tallentimien ohjelmistot vaihtelevat merkin mukaan. (Turva-alan yrittäjät ry, 17–18.)

Kamerajärjestelmän kamerat liitetään tallenninlaitteen kytkinportteihin. Tallennin tunnistaa kamerat automaattisesti. Pääsääntöisesti tallentimet ovat melko rajallisia, mitä tulee niiden liitettävyyteen ja toimintoihin. Tietyn valmistajan tallennin tukee yleensä vain samaisen valmistajan valmistamia kameroita. Kameroita voidaan liittää usein vain tietty määrä tallentimeen. Yleisimmät vakioidut kameramäärät yhtä tallenninlaitetta kohtaan ovat 4, 8, 12, 16, 24 tai 32 kameraa. Kameraliitäntöjen lisäksi, tallentimessa on usein yksi liitäntä näytölle, mikä mahdollistaa reaaliaikaisen kuvan katsomisen. Tällaiset yksinkertaiset kamerajärjestelmät sopivat hyvin pieniin kohteisiin, kuten jonkin pienen yrityksen kameravalvonnan toteuttamiseen. Pienissä kohteissa kameravalvontajärjestelmän tallennettua kuvaa tarvitaan vain harvoin jälkikäteen. Siksi on tärkeää, että tallentimen käyttö on tehty helpoksi. (Turva-alan yrittäjät ry, 17–18.)

4.2 Videonhallintajärjestelmä

Tapauksissa, joissa tulee tarve lisätä kameroiden määrää taikka kameravalvonnan vaatimukset kasvavat, voidaan tallennin korvata videonhallintajärjestelmällä (VMS). Videonhallintajärjestelmä eli VMS tulee englannin kielen sanoista Video Management System. Jos alkuperäiset kameravalvontajärjestelmän kamerat ovat malliltaan sellaisia, että ne mahdollistavat myös muita liitäntämahdollisuuksia kuin liittämisen tiettyyn tallennin järjestelmään, niitä ei tarvitse vaihtaa järjestelmän muuttuessa videonhallintajärjestelmäksi. (Turva-alan yrittäjät ry, 18, 21.)

Videonhallintajärjestelmä on suuri kokonaisuus, johon pystytään liittämään kymmeniä, jopa tuhansia kameroita. Kohteissa, joissa on tarve seurata kameravalvontaa reaaliajassa, käytetään usein VMS-järjestelmää. Kameroiden katseleminen etänä on myös usein mahdollista kyseessä olevalla järjestelmällä. Tämäntyyppisellä laajalla järjestelmällä on hyvä olla pääkäyttäjä. Pääkäyttäjällä on valmiudet hallinnoida kamerajärjestelmää. Lisäksi pääkäyttäjä on usein vastuussa käyttöoikeuksista ja laitteiston ylläpidosta. (Turva-alan yrittäjät ry, 21.)

Videonhallintajärjestelmän pääkäyttäjä on esimerkiksi sellainen henkilö, jonka yhteystiedot keräämme tämän opinnäytetyön aikana valtakunnalliseen valvontakamerakarttoitus järjestelmään. Pääkäyttäjän kautta poliisi voi pyytää esimerkiksi valvontakameratallenteita liittyen tutkittavana olevaan rikokseen. Valvontakameratallenteiden pyytäminen ja siirtäminen

poliisille tapahtuu helposti uuden Pouta-palvelun avulla, johon paneudumme tarkemmin myöhemmin.

Sekä videonhallintajärjestelmien, että pienempien tallenninlaitteistojärjestelmien käyttöä määrittävät tietoturvallisuuden ja tietosuojan säännökset. Sillä, minkä laajuinen järjestelmä on kyseessä ei ole merkitystä. (Turva-alan yrittäjät ry, 18, 21.)

5 VALVONTAKAMEROIDEN KÄYTTÖ POLIISISSA

5.1 Valvonta- ja hälytystoiminnan selvitys

Vaikka tämän opinnäytetyön ajatuksena on helpottaa rikostorjunnan sektoria, on syytä huomioida myös, että kameravalvonta voi myös olla merkittävä osa valvonta- ja hälytystoimintaa. Vuonna 2019 tehtiin poliisihallituksen toimeksiannosta selvitys valvonta- ja hälytystoiminnan tilasta. Edellinen selvitys tehtiin vuonna 2007 silloisen sisäministeriön toimeksiannosta.

Poliisihallitus teki vuonna 2019 selvityshankkeen, jossa kartoitettiin poliisin valvonta- ja hälytystoiminnan nykytila ja kartoitettiin, että millä tavalla toimintaa tulisi kehittää. Poliisin tavoitteena on saada toiminnan tehokkuus, tuottavuus, suorituskyky ja vaikuttavuus parhaalle mahdolliselle tasolle. Selvityksen perusteella tehtiin päätöksiä kehittämistarpeista sekä laadittiin toimenpide-ehdotuksia tuleville vuosille. Toimielin selvityksen tekemiseen asetettiin 18.2.2019 ja selvitys julkaistiin 9.12.2019. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila – Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 4.)

Vuonna 2007 tehdyssä edellisessä selvitystyössä poliisin valvonta- ja hälytystoiminnan tilasta kartoitettiin, että millaisessa nykytilassa silloin oltiin. Lisäksi siinä pyrittiin kartoittamaan mahdolliset ongelma-alueet, kun kyseessä oli hälytystoiminta, ennalta estävä toiminta tai viranomaisyhteistyö. Selvityksessä pyrittiin myös selkiyttämään rajapintoja muun muassa toimitaan muiden viranomaisten kanssa. Vuoden 2007 selvityksessä kartoitettiin kehittämistarpeet ja laadittiin toimenpidesuosituksia. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila – Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 5.)

Vuoden 2007 selvityksen pohjalta tehtiin johtopäätöksiä, joissa todettiin muun muassa, että poliisilla tulisi olla paras mahdollinen teknologia käytössään. Lisäksi selvityksessä

painotettiin yhteistyötä kuntien ja kaupunkien kanssa siten, että sitä tulisi tiivistää kamera-valvonnan suhteen. Yleisiä paikkoja, joissa tapahtuu paljon rikoksia, pyrittäisiin valvomaan kattavasti kameravalvonnan avulla. Useat työryhmän esitykset ovat toteutuneet, mutta osa on myös jäänyt toteutumatta. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 5–6.)

Vuoden 2019 selvityksessä on useita toimenpidesuosituksia, jotka käsittelevät valvonta- ja hälytystoiminnan kehittämistä. Poliisihallitus on sitoutunut suosituksiin ja niiden pohjalta on laadittu toimenpideohjelma. Toimenpideohjelma on aikataulutettu. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 77.)

Vuoden 2019 selvityksessä todetaan, että teknologisen kehityksen avulla pystytään tukemaan poliisin toimintaa. Toimenpideohjelmassa on määritelty, että yleisten paikkojen kameravalvontaa tulisi kehittää yhdessä kaupunkien ja kuntien kanssa. Vakavien häiriö- ja muiden vastaavien tilanteiden operatiivista valmiutta on lisätty erityisesti oppilaitoksissa ja ostoskeskuksissa. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 113.)

Kun huomioidaan poliisin käytössä olevat kamerat, niin yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on todella tärkeää. Yhteistyön avulla pystytään reagoimaan nopeammin ja tehokkaammin vakaviin häiriötilanteisiin.

” Vuonna 2019 poliisilaitokset suorittivat tilanne- ja johtokeskuksistaan kameravalvontaa 33 eri järjestelmällä 42 eri kunnan ja kaupungin alueella. Poliisin käytössä olevat kamerat, joita on noin 1100 kappaletta, ovat kuitenkin vain pieni osa muiden toimijoiden kameramääriin verrattuna. Esimerkiksi pelkästään Kampin ostoskeskuksessa Helsingissä on noin 500 kameraa.” (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 113.)

Poliisin suorittama kameravalvonta voidaan jakaa kolmella tavalla. Kameravalvonnan tapoja ovat: aktiivinen kameravalvonta, puoliaktiivinen kameravalvonta ja passiivinen kameravalvonta. Aktiivisessa kameravalvonnassa poliisi tarkkailee valvontakameroita jatkuvasti ja pyrkii videon välityksellä saatavan informaation avulla ohjaamaan hälytyspartioiden toimintaa. Puoliaktiivista kameravalvontaa suoritetaan tarvittaessa. Puoliaktiivisessa valvonnassa kameroiden avulla voidaan tarkastaa hälytyksen todenperäisyys tai suuntaamaan

poliisitoimintaa. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019,113.) Passiivista kameravalvontaa käytetään yleensä tapahtuman jälkeen. Kameravalvonnan avulla voidaan selvittää tapahtumien kulkua. Silloin kyseessä on rikostutkinta tai onnettomuuden tutkinta. Kameravalvonnan kautta saatavan tiedon avulla pystytään määrittelemään teon asianosaiset, teko-olosuhteet tai muita tarvittavia tietoja. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 113.)

Suomessa ei ole virallista strategiaa liittyen kameravalvontaan. Strategian avulla pystyttäisiin kohdistamaan toimintaa oikealla tavalla. Tämän takia poliisilla ei ole keskitettyä valvontajärjestelmää kameroiden suhteen. Johtokeskukset pystyvät käyttämään vain muutaman kaupungin kameravalvontajärjestelmiä ja muut järjestelmät ovat katsottavissa paikallisissa tilannekeskuksissa. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 113.)

Oulun poliisilaitos on pienoinen edelläkävijä kameravalvontaan liittyvässä yhteistyössä Oulun kaupungin kanssa. Oulussa on kehitetty poliisille tekninen mahdollisuus käyttää esimerkiksi jonkin oppilaitoksen kameroita tiedonhankkimiseen joko omalla päätöksellä tai Oulun kaupungin turvallisuusorganisaation luvalla. Tämä nopeuttaa poliisin toimintaa ja poliisi kykenee tekemään nopeita operatiivisia päätöksiä. Julkisrauhan piirissä olevien tahojen kameroita ei käytetä muutoin kuin vain tehtävän niin vaatiessa. Vastaavaa mallia olisi syytä kehittää ainakin suurten kauppakeskusten yhteyteen. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 113–114.)

Oulun poliisilaitoksella on myös sopimukset kameravalvonnasta Raahen ja Kajaanin kaupunkien kanssa. Sopimus kattaa kaupunkien omistamat kiinteistöt. Poliisi voi käyttää kiinteistökameroita tietyissä tilanteissa. Tällaisia tilanteita ovat muun muassa tilanteet, joissa epäillä henkeen tai terveyteen kohdistuvaa rikosta ja tilanteissa, joissa niitä pyritään estämään. (Hinkula, 2019.)

5.2 Kamerat käytännön työssä

Oulun poliisilaitoksen ylikomisario Jyrki Kivirinta kertoo Ylen uutisessa, että Oulussa on onnistuttu ratkaisemaan yksi henkirikos kameroiden avulla. Kivirinta ei kuitenkaan osaa kertoa täsmällisiä lukuja siitä, että kuinka moni rikos on selvinnyt kameravalvonnan avulla, vaikka kameroiden käyttäminen poliisitoiminnassa on jo lähes päivittäistä. (Hinkula, 2019.)

‘‘ Kasvontunnistustoiminnon uskotaan nopeuttavan esitutkintaa ja sitä kautta säästävän aikaa ja resursseja, kun tutkintaa osataan ja uskalletaan suunnata tiukemmin.

- *Viranomaisten yhteistyö paranee, niin kansallisesti kuin kansainvälisesti*
- *Rekistereissä olevan tiedon laatu, määrä sekä käytettävyys paranee*
- *Toiminta tehostuu*
- *Operatiivinen suoristuskyky paranee*
- *Vakavien rikosten tutkinta tehostuu, kun toimenpiteitä voidaan kohdistaa alusta alkaen oikeisiin henkilöihin*
- *Ennalta estetään henkilötietojen väärinkäyttöä.* ‘‘ (Laihorinne 2019, 33.)

Liisa Mäkinen kertoo Ylen uutisessa, että tilastollisesti valvontakameroiden käyttö ei ole estänyt rikosten syntymistä julkisissa tiloissa (Hinkula, 2019). Lontoossa on tilastoitu huhtikuun 2013 ja joulukuun 2015 välisenä aikana 13 000 tunnistusta rikoksen tekijöistä ja näistä 9000 oli poliisin tunnistajien tekemiä tunnistuksia. Tunnistukset toteutettiin valvontakameroista saatujen tallenteiden avulla. (Laihorinne 2019, 33–34.)

Teknologia on kehittynyt viime vuosina hurjalla vauhdilla ja teknologioiden yhdistäminen toisiinsa avaa poliisille käyttöönsä paljon erilaisia työkaluja. Automaattista kasvojentunnistusta voidaan hyödyntää esimerkiksi tunnistamalla henkilö ennen hänen kohtaamistaan ja näin saadaan tieto mahdollisista työturvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä. (Laihorinne 2019, 32.)

6 RIKOLLISUUDEN TORJUNTA

Rikollisuuden torjunta voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen, primääriiseen-, sekundaariiseen- ja tertiääriseen rikoksentorjuntaan. Primäärisessä rikoksentorjunnassa on kyse sellaisista rikollisuuden ehkäisyn muodoista, joissa ei ennalta tiedetä, kuka on tehnyt tai kuka mahdollisesti tekee rikoksen. Sekundaarisessa rikollisuuden ehkäisyssä tarkoitus on kohdistaa tiettyjä toimia yksilöihin taikka ryhmiin, joilla on suurempi taipumus syyllistyä rikokseen tai joutua sellaisen uhriksi. Tertiäärissä rikoksentorjunnassa puolestaan on kyse toimenpiteiden kohdistamisesta sellaisiin henkilöihin, joilla rikoskierre on jo alkanut. Esimerkkinä voisi mainita kiinni jääneet nuorisorikolliset. (Kivivuori ym. 2018, 348, 355, 359.)

Primääriseen rikostorjunnan yhteydessä voidaan puhua niin sanotusta tilannetorjunnan muodosta. Tilannetorjunnassa ideana on vaikuttaa yksilön käyttäytymiseen fyysisen ympäristön

kautta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kaupunkisuunnittelussa otetaan huomioon kaavoituksen ja arkkitehtuurin kautta seikat, jotka vaikeuttavat rikoksen tekemistä siten, että niiden tekeminen olisi huomattavasti vaikeampaa. Tästä käytetään myös kirjainyhdistelmää CPTED, joka tulee englannin kielen sanoista crime prevention through environmental design. Tilannetorjunnassa ajatus on siten hyvin vahvasti rikosten ennaltaehkäisyssä. Myös rikosten havaitseminen, selvittäminen ja niistä rankaiseminen ovat osa tilannetorjuntaa. (Kivivuori ym. 2018, 348.)

Yksi näkyvin tilannetorjunnan muoto on kameravalvonta. Aiheesta on tehty 44:ään eri tutkimukseen perustuva meta-analyysi. Analyysin mukaan esimerkiksi pysäköintihalleissa valvontakameroiden käyttöönotto on vähentänyt autovarkauksien määrää. Tutkimuksessa todetaan, että kameravalvonnan teho ei aina ole yhtä selvä. Se on usein riippuvainen rikostyyppistä ja tarkastellusta kohteesta. Esimerkiksi tuoreen ruotsalaistutkimuksen mukaan väkivaltarikosten osuuden ei voida todeta pienentyneen kameravalvonnan käyttöönoton jälkeen Malmössä ja Tukholmassa. (Kivivuori ym. 2018, 349.)

7 RIKOSTEN SELVITTÄMINEN

7.1 Kameravalvonta

Ylen julkaisemassa uutisessa 21.1.2020 on käsitelty valtakunnallista valvontakamerakartastoa. Juttua varten on haastateltu Poliisihallituksen tarkastajaa poliisitarkastaja Pekka Sallista. Sallinen tuo haastattelussa esille, että valvontakamerakartasto ei ole edennyt poliisin toivomalla tavalla. Tammikuussa 2020 kartastoon on lisätty vasta vähän yli tuhat kameraa. Poliisi on kuitenkin arvioinut, että Suomessa olisi kymmeniä tuhansia valvontakameroita. (Blencowe, 2020.)

Valtakunnallisen valvontakamerakartastoon on tarkoitus kirjata mahdollisimman monta valvontakameraa tietoineen. Kartaston sisältämät yhteystiedot helpottaisivat poliisin suorittamaa rikostutkintaa. Valvontakamerakartastoon on tarkoitus lisätä etenkin ulkoalueiden kamerrat ja joitain tietoja myös kauppakeskusten sisällä olevista valvontakameroista. (Blencowe, 2020.)

Valtakunnallinen kartasto otettiin käyttöön vuoden 2019 lokakuussa. Ennen valtakunnallista kartastoa poliisilla oli käytössään vain paikalliset kartat ja listat omien alueidensa

kameroista. Turun terrori-isku vuonna 2017 toimi sytykkeenä kartaston perustamiselle. Terrori-iskun yhteydessä huomattiin, että kameroiden tietojen kerääminen syö paljon resursseja. Poliisissa huomattiin, että toimintaa valvontakameroiden suhteen on parannettava ja idea valtakunnallisesta kartastosta syntyi. (Blencowe, 2020.)

Sallinen arvioi ylen uutisessa, että projektin takkuaminen johtuu lähtökohtaisesti siitä, että valtakunnallisen valvontakamerakartaston saama julkisuus on jäänyt vähäiseksi. Valvontakameratietoja on kerätty vain tarvittaessa ja rikostapausten ohella. Poliisi toivoo, että ihmiset toimittaisivat valvontakameratietoja herkemmin. (Blencowe, 2020.)

Vaikka tietojen kerääminen perustuu vapaaehtoisuuteen, niin on myös muistettava, että poliisi saa tarvittavat tiedot myös pakkokeinoin nojalla, jos se on tarpeen. Kameroiden kuvanlaatu on parantunut huomattavasti vuosien aikana ja tallenteilla on suurempi näyttöarvo rikostapauksissa. (Blencowe, 2020.)

7.2 Valtakunnallinen kamerakartasto

Poliisilla ei käytännössä ole valtavan hyvää tietoa kaupunkien valvontakameroiden sijainneista ja niistä vastaavista yhdyshenkilöistä. Poliisihallitus on tukenut Helsingin poliisilaitosta valtakunnallisessa kameravalvontakartastohankkeessa. Kartastoon kerätään keskeisten valvontakameroiden sijaintitiedot, kameroiden yhdyshenkilöt yhteystietoineen sekä muut tarvittavat tiedot. Kartastoon sisällytetään yksityisten henkilöiden, kaupunkien ja kuntien, sekä vartiointiliikkeiden yms. kameratiedot. Kartasto otettiin käyttöön syksyllä 2019. Poliisilla on käytössä Pouta-pilvipalvelu, jota hyödyntäen esimerkiksi valvontakameramateriaalin tilaaminen onnistuu vaivattomasti. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 114.)

Valtakunnallisella tasolla kamerakartaston käytettävyys on turhan vähäistä. Harva konstaapeli edes tietävää sen olemassaolosta. Kamerakartasto on kuitenkin helppokäyttöinen ja sen käyttäminen tulee varmasti lisääntymään tulevaisuudessa. Valtakunnallinen kameravalvontakartasto on Poliisihallituksen ylläpitämä tallennusala. Kameravalvontakartasto perustuu vapaaehtoisuuteen ja tiedot kerätään kameroiden omistajien suostumuksella. Valtakunnalliseen kameravalvontakartastoon tallennetaan kameroista sijaintitietoja sekä kameroiden omistajien yhteystietoja ja sen tarkoitus on nopeuttaa ja helpottaa poliisin työtä. Kartastoon on tarkoitus saada tieto valtaosasta Suomessa olevista valvontakameroista. (Poliisi, 2020a.)

Poliisille voi toimittaa vapaaehtoisesti tietoja omistamistaan valvontakameroista. Tämä onnistuu asioimalla paikallisella poliisiasemalla tai sähköisesti poliisin internetsivuilta löytyvien ohjeiden mukaisesti. Myös tietojen poistaminen järjestelmästä on mahdollista. (Poliisi, 2020a.)

7.3 Kameravalvonnan hyödyt

Kameravalvonta on halvempaa kuin ympärivuorokautinen miehitetty vartiointi. Poliisien henkilöstömäärärahat ovat niukat, joten siksi poliisi hyödyntää kameravalvontaa. Kamera-valvontaa voidaan hyödyntää tärkeimpien ja keskeisimpien kohteiden valvonnassa. Nykyiset valvontakamerat ovat tarvittaessa hyvinkin pieniä ja huomaamattomia. Vaikka pääsääntöisesti julkisella paikalla kuvaaminen on sallittua, niin on hyvä muistaa, että kameravalvonnassa voi olla kyse yksityisyyteen, yksityiselämä suojaan ja kotirauhan piiriin puuttumisesta. Poliisin suorittama kameravalvonta, kuten tieliikenteen valvonta on kuitenkin sallittua. (Korhonen 2005, 105.)

Poliisilain 4 luvun 1 pykälässä on määritelty poliisin suorittama tekninen valvonta ja sen edellytykset. Tekninen valvonta tulkitaan poliisilain 4 luvun 1 pykälässä siten, että se on jatkuvaa tai toistuvaa ja se kohdistuu ajoneuvoihin, ajoneuvojen kuljettajiin, jalankulkijoihin tai yleisöön. Tekninen valvonta suoritetaan teknisellä laitteella katsellen tai kuuntelemalla sekä tallennetaan ääntä tai kuvaa automaattisesti. Poliisi saa suorittaa teknistä valvontaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten ennalta estämiseksi, rikoksesta epäillyn tunnistamiseksi sekä vartioimiseen kun kyseessä on erityinen valvontakohde. (Poliisilaki 4:1).

7.4 Haalarikamerat

Ylen julkaisemassa uutisessa 21.1.2020 käsitellään poliisihenkilöstön vartalokameroita. Haalarikamerat ovat pienikokoisia ja ne voidaan kiinnittää joko poliisin virkapuvun rintaan tai ns. mellakkakypärään. Haalarikamerat ovat olleet koekäytössä Helsingin poliisilaitoksella vuoden 2015 joulukuusta lähtien. Haalarikameran tallenteita voidaan hyödyntää rikostutkinnassa ja ne ovat näyttöarvollisesti tärkeitä.

Yle on selvittänyt juttua varten, että miten valvontakameratallenteita on käytetty neljän vuoden aikana. Selvityksen mukaan tulokset ovat melko laihoja ja vain osaa videomateriaalista on käytetty todistusaineistona. Päätös haalarikameroiden valtakunnallisesta käyttöön otosta on kuitenkin jo tehty ja ne pyritään ottamaan valtakunnallisesti poliisin käyttöön vuoden 2020 aikana.

Poliisin käyttämiä haalarikameroita alettiin harkitsemaan Yhdysvalloissa vuonna 2014, kun yhdysvaltalainen Michael Brown menehtyi poliisin ampumaan luotiin. Michael Brownin tapauksessa silminnäkijöillä oli useita erilaisia havaintoja tapaukseen liittyen eikä voitu olla varmoja, että oliko Brown antautumassa vai hyökkäämässä poliisia kohti. Tästä tapauksesta seuraavana vuonna Yhdysvalloissa otettiin haalarikamerat käyttöön. Suomessa seurattiin tapausta tarkkaan ja ylikomisario Jussi Huhtelan aloitteesta Suomessa otettiin koekäyttöön 30 kappaletta haalarikameroita. Suomessa poliisin käytössä olevat kamerat eivät kuvaa ja tallenna koko ajan. Kamerat kytketään erikseen päälle ja tarvittaessa niiden nauhoittama data otetaan talteen. Mahdollinen todistusaineisto otetaan talteen ja loppumateriaali tuhoutuu vuorokauden kuluessa. (Mattinen, Pietarinen & Kanerva 2020.)

Ylen saaman tiedon mukaan Helsingin poliisilaitoksen haalarikameroilla on kuvattu 20 443 videotallennetta. Näistä 1352 on säilytetty. Luku tuli myös Poliisihallitukselle yllätyksenä. Poliisihallituksen poliisitarkastaja Konsta Arvelin kommentoi, että luku on aika pieni, kun huomioidaan kuinka paljon yksittäinen konstaapeli saattaa käyttää aikaa tietojen kirjaamiseen perinteisin keinoin. (Mattinen, Pietarinen & Kanerva 2020.)

Kaikkia säilytettäväksi merkittyjä tallenteita ei käytetä todistusaineistona poliisin suorittamassa esitutkinnassa tai tuomioistuimissa. Yle on käynyt läpi 350 tapausta, joissa on annettu Helsingin käräjäoikeuden tuomio. Tapaukset ovat sattuneet haalarikameroiden koekäytön aikana. Ainoastaan neljässä tapauksessa haalarikameran tallentamaa kuvaa on käytetty todistusaineistona. (Mattinen, Pietarinen & Kanerva 2020.)

Ylen uutiseen haastateltu ylikomisario Sami Hätönen toimi haalarikameroiden valtakunnallista käyttöön ottoa esittäneen työryhmän puheenjohtajana ja toteaa, että neljä tapausta on pieni lukema. Syytä tälle hän ei kuitenkaan osaa suoraan sanoa. Hätönen kertoo Ylen uutisessa, että haalarikameroiden käyttö on vähäisempää kuin mitä oli olettavissa. Syyksi kameroiden vähäiseen käyttöön Hätönen arvelee, että käyttöön otossa olisi tarvittu enemmän ohjeistusta. (Mattinen, Pietarinen & Kanerva 2020.)

Helsingin käräjäoikeuden tuomari Petra Spring kertoo Ylen uutisessa, että kameroiden tallenteet ovat arvokasta tietoa. Erialaisten valvontakameroiden tallenteita katsellaan oikeudenkäynneissä yhä useammin. Tallenteet ovat näyttöarvollisesti hyviä, koska ihmisten muistikuvat voivat muuttua vuosien aikana. Ylen uutisessa Suomen poliisijärjestöjen liiton järjestöpäällikkö Mika Nygård kertoo, että itsekriminointisuojaajan kanssa ei ole ollut ongelmia, kun kyseessä on ollut virkamiehen haalarikameran kuvaama tallenne. (Mattinen, Pietarinen & Kanerva 2020.)

7.5 Valvontakameroiden asentamisesta ja tekniikasta

Kameravalvontajärjestelmiin liittyviä teknisiä viranomais määräyksiä ei ole erikseen määritetty. Rikoslaisissa (19.12.1889/39) ja entisessä henkilötietolaissa (kumottu 1.1.2019) on määritetty kameroiden sijoittelusta ja tallennusten säilytykseen liittyvät säädökset. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015) pitää sisällään säädökset, jotka määrittelevät asennustoiminnan harjoittamiseen liittyvät seikat. (Sähkötieto ry, 15.)

Henkilötietolaki on kumottu 1.1.2019 ja se on korvattu tietosuojalailla (5.12.2018/1050).

Ennen varsinaista kameroiden asentamiseen liittyvää suunnittelua on hyvä kartoittaa kohde turvallisuuden näkökulmasta. Kiinteistöä tai aluetta voidaan suojata monella eri tapaa ja oikean tavan valitsemisessa on tärkeintä huomioida uhkat, jotka todennäköisesti kohdistuvat kiinteistöön, alueeseen tai niiden käyttäjään. Sähköiset turvajärjestelmät voidaan jakaa neljään eri kategoriaan: tunkeutumisen havaitseminen, kulunvalvonta, kameravalvonta ja ilmoitus poikkeavasta tapahtumasta. Keskitymme opinnäytetyössämme edellä mainituista vaihtoehdoista kameravalvontaan. Kameravalvonnalla saadaan näköyhteys valvottavaan alueeseen, kiinteistöön tai muuhun kohteeseen. Kameravalvonnalla voidaan tukea muiden turvajärjestelmien toimintaa ja sen käytössä on huomioitava lain määrittelemät rajoitteet. (Sähkötieto ry, 29–32.)

7.6 Pouta-palvelu

Eräs rikostutkintaa huomattavasti helpottava järjestelmä on poliisin Pouta-järjestelmä. Poliisilla on erityisesti tutkinnassa ja tiedustelussa kova tarve saada haltuunsa ja käsitellä sähköistä kuvamateriaalia. Vuosien 2018–2019 aikana poliisin tehtävien helpottamiseksi

kehitettiin Pouta-palvelu. Palvelun käyttö alkoi vuonna 2020. Palvelu helpottaa poliisin ja asiakkaan tai yhteyshenkilön välistä tiedonsiirtoa. (Poliisi 2020b.)

Jos poliisilla on tutkinnassa esimerkiksi myymälävarkaus, voi poliisin rikostutkija avata Pouta-palvelun kautta internettiin väliaikaisen tiedonkeruukansion tai kansioita. Ulkopuoliselle palvelun käyttäjälle ne näkyvät normaaleina verkkosivuina. Myymälän kameravastaava saa poliisilta Pouta-linkin sähköpostiinsa, jonne hän siirtää myymälävarkautta koskevat valvontakameratallenteet. Linkin avulla pystytään lähettämään kuvia, videoita tai muuta aineistoa. Aineistoa voidaan kerätä yrityksiltä, yksittäisiltä kansalaisilta tai jopa massatapah-tuman yleisöltä. (Poliisi 2020b.)

Kun Pouta-linkki on asetettu aktiiviseksi, se on voimassa ainoastaan sille määritellyn ajan. Usein tämä aika on muutamia viikkoja. Kun ulkopuolinen käyttäjä lähettää palveluun jonkin tiedoston, ei hän enää pysty hallinnoimaan kyseistä tiedostoa. Lähettäjä ei lähettämisen jälkeen pysty poistamaan tai näkemään omia toimittamiaan aineistoja. Myöskään ulkopuoliset käyttäjät eivät pääse kansioden sisältöihin käsiksi. Pouta-palvelun kautta vastaanotettua aineistoa käsitellään tietosuojavelvoitteiden (PiTuKri) mukaisesti. (Poliisi 2020b.)

7.7 Kasvojentunnistus-järjestelmä

Kasvojentunnistus on yleistynyt maailmalla kovasti viime vuosina. Sitä käytetään tunnistautumiseen ja sen avulla voidaan erotella eri henkilöt toisistaan (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 115). Poliisilla on toukokuussa 2020 käytössään kasvojentunnistusjärjestelmä eli KASTU-järjestelmä, joka on poliisin kehittämä. Kyseistä järjestelmää voidaan hyödyntää rikosten selvittämisessä. (Ortamo, 2020.)

Poliisilla on käytössään automaattinen rekisterikilpien lukujärjestelmä REVIKA. Poliisin tulevaisuuden visiona on, että REVIKA-kameroita voitaisiin käyttää kasvojentunnistamisessa. Edellytyksenä REVIKA-kameroiden käyttöön kasvojentunnistamisessa on, että lainsäädäntöä tarkennetaan. Poliisin kehitteillä olevaan Vitja-järjestelmään pitäisi pystyä tallentamaan etsintäkuulutettujen biometriset tiedot tuntomerkkirekisteristä. Näin poliisi voi varmistua asiakkaan henkilöllisyydestä sormenjälkilukijalla tai automaattisella kasvojenvertailulla. (Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 2019, 115.)

REVIKAN on kehittänyt Kajaanilainen yritys Sunit Oy. Ensimmäiset poliisiautot varustettiin järjestelmällä vuonna 2014. Järjestelmä lukee rekisterikilpiä ja ilmoittaa ajoneuvossa oleville poliiseille, mikäli vastaantulevassa ajoneuvossa on jotakin mahdollisesti poliisia kiinnostavaa. Järjestelmä hälyttää, jos vastaan tulee esimerkiksi varastetuksi ilmoitettu auto, auton omistajalla ei ole ajo-oikeutta tai ajoneuvoverot ovat maksamatta. (Kiira, 2020.)

Pekka Sallinen kertoo ylen uutisessa, että kokemukset kasvojentunnistusohjelmasta ovat hyvät. Kasvojentunnistusohjelman edellytyksenä on, että henkilön kasvot on kuvattu ja rekisteröity poliisin tuntomerkkirekisteriin. Poliisi sai luvan kasvojentunnistukseen henkilötietolain uudistuksen yhteydessä vuonna 2019. Poliisin käyttämä tutkintamenetelmä on salainen. (Ortamo, 2020.)

Valvontakamerakuviissa esiintyviä ihmisiä pyritään tunnistamaan eri keinoin. Myös todistajien tai uhrien toimittamat valokuvat voivat olla merkittävässä roolissa. Poliisi vertaa saamiinsa kuvia tuntomerkkirekisteriin, jossa on yli 100 000 kuvaa. Pakkokeinolaki mahdollistaa poliisin tuntomerkkirekisterin päivittämisen rikoksesta epäillyn kuvilla. (Ortamo, 2020.)

Aiemmin poliisi on käyttänyt epäiltyjen tunnistamiseen sisäisiä tiedotuskanavia. Tämä tapa on hieman hidas ja kankea. KASTU-järjestelmä mahdollistaa nopean tiedon hankkimisen. KASTU-järjestelmään ladataan kuva ja järjestelmä etsii kuvaan sopivia henkilöitä tuntomerkkirekisteristä. Järjestelmä on myös tullin ja rajavartiolaitoksen käytössä. (Ortamo, 2020.)

Automaattiset kasvojentunnistusjärjestelmät seulovat käytettävissä olevaa ehdokasjoukkoa. Automaattikka hoitaa seulonnan ja rajaa ehdokasjoukon käsiteltävän kokoiseksi. KASTU-järjestelmän algoritmi nostaa 200 ehdokkaan listalta sopivimman näköiset kymmenen ensimmäisen ehdokkaan joukkoon. Toisin sanoen ehdokas on kymmenen joukossa, mutta se voi olla myös lähempänä 200:aa. Vaikka kasvojentunnistaja olisi hyvä työssään, niin hän kuitenkin tarvitsee automaattisen järjestelmän seulonnan tueksi. Automaattinen järjestelmä nopeuttaa työn suorittamista. Täytyy kuitenkin muistaa, että lopullisen päätöksen tekee kasvojentunnistaja, eli ihminen. (Laihorinne 2019, 25–28.)

Järjestelmä on jo auttanut rikosten selvittämisessä useasti. Varsinkin väärin henkilöpapereiden käyttäjiä on saatu kiinni ohjelman avulla. Täytyy muistaa, että järjestelmällä on myös rajoituksensa. Ihmisten luontainen ulkonäön muuttuminen voi vaikeuttaa järjestelmän

toimivuutta. Sallisen mukaan järjestelmää kehitetään tulevaisuudessa ja siihen pyritään luomaan suodatusominaisuuksia. (Ortamo, 2020.)

KASTU-järjestelmää on tarkoitus kehittää siten, että ensi vuonna pystyttäisiin tunnistamaan tunnistamattomia kuolleita henkilöitä passi- tai henkilökorttikuvien joukosta. Sallisen mukaan olisi tarpeellista, että kuvarekisteriä voitaisiin hyödyntää erityisesti lasten hyväksikäyttötapaüksissa. Tällä hetkellä videoilla tai kuvissa näkyviä uhreja ei saa tunnistaa passikuvisa. (Ortamo, 2020.)

Ylen uutisessa on myös haastateltu tutkijatohtori Liisa Mäkistä Turun yliopistosta. Hänen mielestään keskustelua käydään liikaa teknisistä ominaisuuksista. Mäkinen on huolissaan ihmisten sananvapaudesta ja, että kasvojentunnistuksen laajentuminen vaikuttaa ihmisten yksilön oikeuksiin kävellä kadulla tai poliittisiin mielenilmauksiin. Mäkisen mukaan ihmisillä on oikeus toimia olla anonyymisti, kun kyseessä on mielenilmaus. Mäkinen muistuttaa, että biometriset tunnistetut kuten kasvopiirteet ovat erilaisia kuin perinteiset salasanat. Mäkinen painottaa, että tietosuojavaltuutetulla on tärkeä rooli valvoa järjestelmän käyttöä ja hyväksyä käyttösäännöt. (Ortamo, 2020.)

Vaikka henkilötietolain uudistaminen mahdollisti poliisille biometrinen kuvatunnisteiden käyttämisen rajatusti, on syytä muistaa, että poliisin toiminta perustuu lakiin. Poliisilla on jo vastaavanlaista teknologiaa käytössään esimerkiksi REVIKA-järjestelmään liittyen. Vaikka poliisilla on oikeudet käyttää ihmisen tunnistamiseen liittyviä järjestelmiä, ei poliisin työ ole suoranaisesti muuttunut. Poliisi tekee työnsä samalla tavalla kuin ennenkin, oli sillä käytössä automaattinen kasvojentunnistusjärjestelmä tai ei. (Laihorinne 2019, 31.)

Sallisen mukaan järjestelmästä saatavat tulokset ovat vain suuntaa antavia ja lopulliset päätökset tekee aina virkamies. Automaattitunnistusta ei voida myöskään käyttää todisteena oikeudessa. Oikeudenkäyntiä varten on hankittava keskusrikospoliisin teknisestä laboratoriosta lausunto. Keskusrikospoliisin laboratoriolla on kasvojen tunnistuksesta vuosikymmenten kokemus. Sallisen mukaan on todella epätodennäköistä, että poliisin käyttämä järjestelmää ei käytettäisi oikein. Kaupallisessa käyttötarkoituksessa väärinkäytösten määrät ovat takuulla suuremmat. (Ortamo, 2020.)

7.7.1 Biometrinen tunnistautuminen / biometriikka

Jokaisella ihmisellä on ominaiset fysiologiset ja käyttäytymiseen liittyvät piirteet. Biometriikalla tarkoitetaan niiden mittaamista. Jokaisella henkilöillä on yksilölliset kasvonpiirteet, sormenjäljet ja silmän iiris. Näitä mittaamalla ihmiset voidaan yksilöidä. Kävelytyyli on yksi käyttäytymisen piirteistä.

” Biometriikkaa käytetään henkilötunnistuksessa. Biotunnistusta käytetään mm. biometrisissä passeissa, kulunvalvonnassa ja tietokoneen käyttäjätunnistuksessa.” (Suomen standardisoimisliitto, 2020.)

Kira Laihorinne on käsitellyt opinnäytetyössään Kasvontunnistaminen poliisissa – nyt ja tulevaisuudessa, 2019 kasvojentunnistamista nykyhetkessä ja tulevaisuudessa. Laihorinne on perehtynyt työssään kasvojentunnistukseen poliisissa. Laihorinne on saanut luvan tutkimustyönsä suorittamiseen Poliisihallitukselta. Kasvojentunnistuksen etuna muihin biometrisiin tunnistuskeinoihin on se, että kohdehenkilön ei tarvitse olla samassa tilassa läsnä tunnistajan kanssa. Kasvojentunnistus on hyvä työkalu rikoksen kohdehenkilöiden tunnistamisessa. (Laihorinne 2019, 11.)

8 PRODUKTI

8.1 Produktin suorittaminen

Varsinaisen produktin kieliasussa on huomioitava sen kohderyhmä. Tekstin on puhuteltava kohderyhmäänsä ja sen on oltava sisällöltään tarkoituksenmukaista. Tekstiä sisältävä produkti voi olla opas- tai ohjekirja. (Vilkka & Airaksinen 2004, 129.)

Kyselylomake laadittiin Itä-Suomen poliisilaitoksen tiedotteen mukaisesti. Aluksi ongelmaksi muodostui se, että emme tavoittaneet kaupungin järjestelmästä vastaavaa henkilöä. Saimme hänen yhteystietonsa, mutta hän ei vastannut meidän sähköposteihimme. Jouduimme odottamaan vastausta useamman kuukauden ajan. Yritimme tavoittaa yhdyshenkilöä muutamaan otteeseen myös sähköpostitse. Produktin etenemisen kannalta olisi ollut tärkeää, että asiat olisi saatu vireille mahdollisimman nopeasti.

Saimme kuitenkin uuden yhdyshenkilön kiinni ja hän kertoi, että voimme vapaasti selata kaupungin ylläpitämiä kameroita Kouvolan poliisiaseman tilannekeskuksessa olevasta järjestelmästä. Kouvolan pääpoliisiasemalla on käyttöoikeudet järjestelmän selaamiseen.

Saimme Kouvolan kaupungin yhdyshenkilöltä luvan sähköpostitse emmekä tarvitse erillistä tutkimuslupaa.

Teimme produkti osuudessa ohjeen, jossa ohjeistetaan kohta kohdalta valvontakamerakartaston käyttäminen. Produktia tehdessä meidän oli huomioitava, että kohderyhmällä ei välttämättä ole käsitystä, että mitä haluamme tuoda esille ohjeella. Pyrimme yksinkertaiseen ja selkeään kuvalliseen ohjekirjaan. Panostimme kuviin tekstin sijasta. Produktilla on tarkoitus madaltaa kokeneiden tutkijoiden kynnystä ottaa käyttöön työelämää helpottava järjestelmä.

8.2 Ohje valtakunnallisen valvontakamerakartaston käyttämisestä

Teimme produktina Kouvolan pääpoliisiasemalle jaettavan ohjeen valtakunnallisen kamera-valvontajärjestelmän käytöstä. Ohjeessa neuvomme järjestelmän perustoiminnot. Ohjeessa tuodaan esille, että kuinka järjestelmään lisätään kameroita ja miten niiden tiedot on syötettävä sinne.

9 KYSELYLOMAKE

Kyselylomaketta laadittaessa on tärkeä muistaa tiettyjä asioita. Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2009 ovat lainanneet teoksessaan Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2004) tekemää suosituslistaa. Mielestämme listauksessa on kahdeksan hyvää kohtaa, joita kannattaa mallintaa omaan tuotokseen.

‘‘Hirsjärvi ja Remes ja Sajavaara ovat koonneet seuraavan suosituslistan:

1. *Selvyys on tärkeintä. Laadi yksiselitteisiä kysymyksiä.*
2. *Tarkat kysymykset ovat parempia kuin yleisluonteiset kysymykset.*
3. *Lyhyet kysymykset ovat parempia kuin pitkät.*
4. *Vältä kysymyksiä, joihin liittyy kaksoismerkityksiä. Kysy vain yhtä asiaa kerrallaan.*
5. *Tarjota valittavaksi ‘‘ei mielipidettä’’ -vaihtoehto.*
6. *Käytä monivalintavaihtoehtoja mieluummin kuin ‘‘samaa mieltä’’ tai ‘‘eri mieltä’’ -väittämiä.*
7. *Harkitse kysymysten määrää ja järjestystä lomakkeessa.*
8. *Tarkista sanojen valinta ja käyttö. Käytä kieltä, jota vastaaja ymmärtää.’’ (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2004).*

10 POHDINTA

Teknologian kehittyessä poliisin työkalukirjokin laajenee. Kameravalvonnan yleistyessä ja tietoliikenteen nopeutuessa kameravalvonnasta saatavien tallenteiden hankkiminen on vuosi vuodelta nopeampaa. Valvontakameroita on kaupungeissa hyvin laajasti ja niiden kartoittaminen ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä on raskas ja aikataulullisesti haastava projekti.

Toivottavasti tämä työ edesauttaa kartoituksen toteutumista Kouvolan pääpoliisiasemalla. Täytyy kuitenkin muistaa, että yksityishenkilöt, yritykset ja erilaiset yhteisöt hankkivat itselleen valvontakameroita yhä kasvavissa määrin. Jokaisen rikostutkinnan yhteydessä työskentelevän olisi syytä hidastaa työntekoa ja pysähtyä miettimään ja kysyä itseltään, että onkohan alueelta valvontakamerakuvaa. Mikäli kameratietoja ei ole päivätty valtakunnalliseen kartastoon, niin tutkijan olisi hyvä se tehdä, mikäli kameratiedot ovat saatavilla muita kontakteja käyttäen.

Vaikka ihmisillä on Suomessa pelko, että viranomaiset käyttäisivät valvontakameroita ja muuta teknologiaa ihmisten valvomiseen, on syytä huomioda, että Suomessa viranomaisten toiminta perustuu vahvaan lakipohjaan. Tämä lakipohja ei mahdollista ihmisten ympärivuorokautista seuraamista ja tuskin tulee ikinä mahdollistamaankaan. Asiat eivät kuitenkaan ole samalla tavalla joissakin muissa maissa.

Kartoituksen tavoite lähti hyvin käyntiin, mutta valitettavasti se saattoi jäädä turhan ohkaiseksi otannaksi. Vaikka sähköpostikyselyitä lähti iso määrä liikenteeseen, niin niihin ei ole vastattu odotetulla tavalla. Tässä vaiheessa vastuu siirtyy Kouvolan rikostutkinnalle ja toivotaan, että siellä riittäisi innokkaita tutkijoita päivittämään kartastoa muiden töiden ohella. Opinnäytetyöhön liittyen teimme ohjeistuksen valvontakamerakartaston käyttämisestä. Tämän ohjeistuksen on tarkoitus helpottaa valvontakamerakartaston käyttöönottoa sellaisten tutkijoiden osalta, joille järjestelmä on täysin uusi.

Vastaisuudessa samantyylisten kartoitusten tekijöille voidaan suositella paperisen kyselylomakkeen jakamista kiinteistöistä vastaaville. Sitä kautta saadaan rehellinen kontakti kyselyn kohdehenkilöön. Rikostutkinnassa ja erityisesti poliisin esikäsittely-yksikössä, jossa valvontakameratallenteita pyritään saamaan poliisin haltuun rikoksen tutkinnan alkuvaiheessa, on työn sujuvuuden kannalta edullista ruveta keräämään kameratietoja valtakunnalliseen järjestelmään. Ainakin Kaakkois-Suomessa Kouvolan pääpoliisiasemalla on tähän asti ollut

jonkunnäköinen suppea listaus joidenkin yritysten kamerajärjestelmien vastuuhenkilöistä, mutta valvontakamerakartastoon asti kyseiset tiedot eivät ole päätyneet. Valvontakamerakartastosta kyseiset tiedot ovat helposti kaikkien poliisissa työskentelevien ja kyseisiä tietoja tarvitsevien saatavilla.

Opinnäytetyön kasaamisen, työharjoittelun, muiden koulutehtävien ja vapaa-ajan yhdistäminen on ollut melko haastava kokonaisuus. Mikäli vain mahdollista, niin opinnäytetyötä kannattaa aloittaa työstämään jo hyvinkin varhaisessa vaiheessa.

LÄHTEET

Blencowe, Annette 2020: Poliisi kokoaa kartastoa koko maan valvontakameroista – ilmoitusinto ollut laimeaa. Kolumni. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11166610>. Luettu: 20.10.2020.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679.

Hinkula, Emma 2019: Valvontakameroita perustellaan rikosten ehkäisyllä, mutta tutkimukset eivät vahvista niiden tehoa – sen sijaan turvattomuuden tunne voi kasvaa. Kolumni. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10793332>. Luettu: 15.10.2020.

Kiira, Tero 2020: Poliisin uusin ase rikollisia vastaan on Revika- Rekisterikilpiä lukeva järjestelmä mahtuu nyt myös poliisimoottoripyörän kyytiin. Luettavissa: <https://tekniikanmaailma.fi/poliisin-uusin-ase-rikollisia-vastaan-on-revika-rekisterikilpia-lukeva-jarjestelma-mahtuu-nyt-myos-poliisimoottoripyoran-kyytiin/>. Luettu 15.11.2020.

Kivivuori Janne & Aaltonen Mikko & Näsi Matti & Suonpää Karolina & Danielsson Petri 2018: Kriminologia – rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa, Helsinki, Geadaemus. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523455306>. Luettu 26.10.2020.

Korhonen, Rauno 2005: Poliisin valvontakeinot ja kansalaisten yksityisyyden suoja. Helsinki, Edita.

Laihorinne, Kira 2019: Kasvotunnistaminen poliisissa – nyt ja tulevaisuudessa. Laurea. AMK-opinnäytetyö.

Mattinen, Johanna & Pietarinen, Eetu & Kanerva, Joel 2020: Haalarikamerat. Kolumni. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11151802>. Luettu: 18.10.2020.

Ojasalo Katri, Moilanen Teemu & Ritalahti Jarmo 2009: Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan.

Ortamo, Simo 2020: Poliisi on saanut rikollisia kiinni kasvoja tunnistavan tekoälyn avulla ja haluaisi laajentaa valtuuksiaan – testasimme, miten kone toimii. Kolumni. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11448002>. Luettu 25.10.2020.

Poliisi 2020a. Poliisin valtakunnallinen kameravalvontakartasto. Luettavissa: <https://www.poliisi.fi/kameravalvontakartasto>. Luettu 25.10.2020.

Poliisi 2020b. Pouta-palvelu. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/turvallisuus_ja_valvonta/pouta_palvelu. Luettu 22.10.2020.

Rantaeskola, Satu (toim.) 2014: Poliisilaki-Kommentaari. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.

Salonen, Kari 2013: Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Puheenvuoroja 72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Luettavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>. Luettu 8.10.2020.

Saraste, Anna 2018: Saksassa valvontakamerat voivat pian tietää, kuka olet: "Kyllä minua pelottaa, että kaikkialla tunnistetaan". Kolumni. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10100406> Luettu: 17.10.2020.

Suomen Standardisoimisliitto – Biometriikka. Luettavissa: https://www.sfs.fi/standardien_laadinta/sfs_n_standardisointiryhmat/it-standardisointi/it_-_aihealueet/biometriikka. Luettu 25.10.2020.

Sähkötieto RY – Kameravalvontajärjestelmät 2009.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Usein kysyttyä EU:n tietosuojasetuksesta. Luettavissa: <https://tietosuoja.fi/gdpr>. Luettu 22.10.2020.

Turva-alan yrittäjät RY – Kameravalvontaopas 2020: Luettavissa: <https://www.finanssiala.fi/vahingontorjunta/dokumentit/Kameravalvontaopas.pdf>. Luettu 22.10.2020.

Valvonta- ja hälytystoiminnan tila –Selvityshankkeen loppuraportti 3/2019

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki, Tammi

LIITTEET

Liite 1: Sähköpostikyselynä lähetetty kyselylomake

1 (1)

3.9.2020

Tarkoituksenamme on kartoittaa Kouvolan keskustan alueen valvontakamerat poliisin valvontakamerakartastoa varten. Tietoja tullaan käyttämään rikosten torjunnan ehkäisemisessä ja rikostutkinnassa. Antamianne tietoja tullaan käyttämään vain edellä mainittujen poliisin tehtävien hoitamiseen, eikä niitä luovuteta ulkopuolisille.

Tarvitsemme seuraavia tietoja kamerajärjestelmästäne.

- kameran tarkka sijainti sekä suunta, minne ja miten kauas kamera kuvaa sisältäen kiinteistön osoite-tiedot. (Katu, kaupunki, postinumero.) Tätä voi havainnollistaa esimerkiksi piirroskuvalla.
 - kiinteistön nimitiedot, missä kamera sijaitsee (esim. Kouvolan kenkä oy).
 - tallenteista vastaavan henkilön yhteystiedot ja varahenkilön yhteystiedot.
 - tallenteen säilyvyysaika
 - tallennusmuoto (usb, cd ym.) ja tallenteen tiedostoformaatti.
- (Isot kohteet) Valvomoiden puhelinnumero, s-postiosoite ja sijainti rakennuksessa

Jos voitte toimittaa:

- valvontakameran kuvan esikatselukuva (pysäytyskuva)
- valvontakameran yksilöivä tunniste (mikäli niitä on kiinteistössä useampi)
- kamerajärjestelmän tiedot (merkki ja malli)
- tallentimen fyysinen sijainti (kerros, huone, ulkoistettu taho / yksilöinti)
- kameran IP-osoite (isot kohteet)

Voitte toimittaa vastaukset sähköpostiosoitteeseen valvontakamerat.kaakkois-suomi@poliisi.fi .

Lisätietoja voitte kysyä henri.rantakaulio@poliisi.fi tai anssi.ripatti@poliisi.fi

Poliisi ei seuraa valvontakameraa reaaliajassa, vaan ainoastaan tilaa valvontakameroiden tallentamaa materiaalia tarvittaessa. Tähän asti rikostutkija on pääsääntöisesti joutunut joka kerta selvittämään erikseen, millaista valvontakamerakuvaa rikospaikalta on saatavissa. Jatkossa hän voisi tarkistaa asian kameravalvontakartastosta, ja olla yhteydessä suoraan kameran vastuuhenkilöön.

Henri Rantakaulio
nuorempi konstaapeli

Anssi Ripatti
nuorempi konstaapeli

Timo Kuokkanen
komisario
Kaakkois-Suomen poliisilaitos
Kouvolan pääpoliisiasema
02954 35610

Liite 2: Produkti (salattu)